

OVAM.link

AFVAL-, BODEM- EN DUURZAAM MATERIALENBELEID
VOOR DE PROFESSIONAL

DECEMBER 2022 - N° 42

Stortplaatsen in Vlaanderen: kansen voor duurzaam ruimtegebruik

8

Een blik op statiegeld

12

Pluim van Europa
voor Belgische aanpak
circulaire economie

16

15 miljoen euro
steun voor 8
recyclageprojecten

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

Vlaanderen
is materiaalbewust

Bouwen aan een schoon Vlaanderen

Beste lezer,

Sinds 1 december ben ik aan de slag als administrateur-generaal van de OVAM. Dit voelt als thuiskomen, want de voorbije 25 jaar heb ik intens samengewerkt met ons agentschap. Ik ben dan ook zeer dankbaar dat ik deze organisatie mag leiden in dienst van een schoon Vlaanderen.

Ik begin mijn aanstelling bovendien met fijn nieuws: de Europese Commissie is zeer te spreken over ons beleid rond circulariteit (p. 12). Naast preventie staan hergebruik en recyclage centraal. Om te kunnen meten waar we nu echt staan op het vlak van hergebruik, ontwikkelden we een indicator die verschillende aspecten van hergebruik in kaart brengt. Want meten is weten!

Onze recyclagecijfers proberen we nog een niveau hoger te tillen door van Vlaanderen een toonaangevende recyclagehub te maken. Na onze tweede call selecteerden we acht projecten die investeren in innovatieve recyclagetechnieken om de materiaalkringloop te sluiten (p. 16).

Niet alleen materialen zijn schaars in Vlaanderen, ook ruimte. Dus moeten we die ruimte waar dat kan 'hergebruiken'. Om dat te faciliteren, hebben we voormalige stortplaatsen in kaart gebracht (p. 4); zeer nuttige informatie voor onder meer aannemers of projectontwikkelaars. Als zij weten waar er stortplaatsen liggen en wat daar aanwezig is, kunnen ze daarop inspelen bij de herontwikkeling, in plaats van andere open ruimte aan te snijden. Een win-win dus.

Maar we gaan uiteraard niet op onze lauweren rusten, integendeel. Er liggen best nog wat uitdagingen op ons pad. Met z'n allen gaan we aan de slag om die aan te pakken.

Veel leesplezier!

WERNER ANNAERT
Administrateur-generaal

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever en hoofdredacteur

Ine Wenmaekers

Redactieraad

Ine Wenmaekers, Nele Bal, Jan Verheyen, Frank Van Swalm, Liesbet Van Aceleyen, Raf Engels, Annelies D'Hollander, Els Van Camp, Pieter Vervinck

Redactieadres

OVAM, Stationsstraat 110,
2800 Mechelen, ovam.link@ovam.be

Foto's

Adobe Stock, OVAM, iStock, Inge Van den Heuvel

Redactie en realisatie

www.wearepantarein.be

Wettelijk depotnummer

D/2022/5024/17

Oplage

2500 ex.

De meningen die derden in dit magazine vertolken, vallen buiten de verantwoordelijkheid van de OVAM. Gegevens uit deze nieuwsbrief mag u overnemen mits de bron wordt vermeld. De OVAM en de bij deze uitgave betrokken redactie en medewerkers aanvaarden geen aansprakelijkheid voor gevolgen die zouden kunnen ontstaan uit het gebruik van in deze uitgave opgenomen informatie.

MEER WETEN?

De OVAM is geïnteresseerd in uw vragen, opmerkingen en suggesties.

Schrijf ons via

ovam.link@ovam.be

 facebook.com/ovam.be

 [@PersAtOVAM](https://twitter.com/PersAtOVAM)

 linkedin.com/company/ovam

GEZONDE GROND

- 4 OVAM brengt stortplaatsen in kaart

AFVAL RECYCLEREN

- 16 15 miljoen euro steun voor 8 recyclageprojecten

DUURZAAM MATERIALENGEBRUIK

- 8 Een blik op statiegeld
- 12 Pluim van Europa voor Belgische aanpak circulaire economie

CIRCULAIRE ECONOMIE

- 20 Dit zijn de winnaars van de Ecodesign Award voor studenten

OVAM BRENGT STORTPLAATSEN IN KAART

Een zonnepark op een voormalige stortplaats? Of misschien zelfs een woonwijk? Het is niet zo gek als het klinkt. De OVAM heeft alvast alle gekende stortplaatsen in Vlaanderen in kaart gebracht. Een belangrijke eerste stap naar een duurzame toekomst voor deze sites.

Vandaag storten we in Vlaanderen minder dan 2 procent van ons afval en enkel op vergunde locaties die de beheerder nauwgezet inricht en opvolgt. Dat is niet altijd zo geweest. Verspreid over Vlaanderen liggen nog tal van oude stortplaatsen, vaak kleinschalige sites die niet onmiddellijk zichtbaar zijn in het landschap. Informatie over de precieze locatie, de afmetingen en het type afval op zulke stortplaatsen is niet altijd volledig of makkelijk toegankelijk. Daarom creëerde de OVAM een digitale kaart met informatie over alle gekende stortplaatsen in Vlaanderen. De teller staat op 2500. Via de OVAM-website kan iedereen [de kaart raadplegen](#) en bijkomende informatie aanreiken.

Cuinaera Iseborghs,
projectassistent Dynamic
Landfill Management bij de

OVAM: “Met deze openbare kaart willen we vooral anderen informeren en nieuwe mogelijkheden voor ruimtegebruik aanreiken. U komt als aannemer liever niet uit de lucht vallen omdat u bij graafwerken plots op een stortplaats blijkt te staan. Maar dat is maar één kant van het verhaal.

Stel dat u als projectontwikkelaar een zonnepark wilt aanleggen. Als u dat op een oude stortplaats kunt doen, hoeft u geen andere open ruimte in te nemen. U moet dan wel weten waar er stortplaatsen liggen en wat er aanwezig is. Zeker in Vlaanderen, waar ruimte schaars is, kan deze vorm van hergebruik heel waardevol zijn.”

“Uit de reacties die we al ontvingen uit sectoren als de bouw, infrastructuur en immobiëlen merken we dat die informatie heel waardevol is. Voor die sectoren is het een handig instrument om nieuwe locaties te vinden, voor alles van zonneparken en bebossing tot bewoning. We krijgen ook veel input van burgers over de oudere, kleinere stortplaatsen die dateren van voor de oprichting van de OVAM. Zelfs de gemeenten hebben daar soms geen informatie meer over, maar ze zitten wel nog in het collectieve geheugen van de oudere inwoners. Die inbreng koppelen we terug naar de lokale overheid zodat we onze inventaris van stortplaatsen doorlopend kunnen verfijnen. We zijn aangenaam verrast over de reacties die we al ontvingen. Die interactie is voor ons

belangrijk om de kwaliteit van de data te verhogen.”

Wat doet de OVAM met al die informatie?

Eddy Wille, hoofdadviseur bodembeheer bij de OVAM: “We zullen al die sites onderzoeken tegen 2028. We hebben niet de middelen om het allemaal op één jaar te doen, maar dat is ook niet nodig. Meestal gaat het bij oudere stortplaatsen niet over materiaal dat een risico vormt voor, of direct contact heeft met de omgeving. Als dat wel het geval is, krijgt de site natuurlijk prioriteit. Stel dat we een stortplaats aantreffen in waterwinningsgebied die nog niet onderzocht is, dan informeren we onmiddellijk de drinkwatermaatschappijen. We hebben in het verleden al afspraken gemaakt met hen om in zo'n situatie meteen de nodige tests uit te voeren. Deze databank is bijzonder nuttig voor ons om de juiste prioriteiten te leggen. Als we snel de risico's moeten inschatten van een locatie die nog niet onderzocht is, kunnen we er gelijkaardige dossiers terugvinden die wel al geanalyseerd werden.” ▶

“Zeker in Vlaanderen,
waar ruimte schaars
is, kan het hergebruik
van voormalige
stortplaatsen heel
waardevol zijn”

Cuinaera Iseborghs, OVAM

- ▶ “We werken nog aan de toegang tot verdere informatie voor het brede publiek, zoals de resultaten van onderzoeken. U kunt nu al terugvinden waar er stortplaatsen zijn, wat er ligt en of het materiaal gevaarlijk is. In principe kunt u ook rapporten opvragen, maar het is voor een buitenstaander niet makkelijk om daaruit af te leiden of er concrete risico's zijn. Het is wel de bedoeling om ook zulke informatie digitaal vrij te geven, maar die moeten we eerst in lijn brengen met de privacywetgeving. We blijven dus werken aan meer details en gebruiksvriendelijkheid.”

Wisselen jullie deze data ook uit met andere landen?

Wille: “De Europese Unie heeft de INSPIRE-richtlijn (zie kader) uitgevaardigd om ruimtelijke informatie te delen tussen

verschillende overheidsdiensten en lidstaten. Er zijn meerdere thema's, waaronder afval. Om de uitwisseling te standaardiseren zijn er strikte regels opgesteld, bijvoorbeeld over de manier waarop u data aanlevert en welke velden u verplicht moet invullen. We werken nog aan die omzetting, maar ik verwacht dat wij als eerste een volledige dataset van stortplaatsen zullen uploaden. Hopelijk volgen de andere lidstaten snel, want dit soort informatie is bijzonder nuttig voor allerlei soorten beleid. Industriële stortplaatsen uit de mijnbouw kunnen bijvoorbeeld nog interessante grondstoffen bevatten.”

“Circulair landgebruik is ook een belangrijk thema op Europees niveau. De OVAM was als partner betrokken bij COCOON, het Interreg Europe-project rond duurzaam

stortplaatsbeheer. Daar hebben we de term *dynamic landfill management* gelanceerd. We willen zo wijzen op de dynamische aard van onze omgeving; die is constant in beweging en stortplaatsen zijn daarop geen uitzondering. Denk maar aan de toenemende overstromingsrisico's door de klimaatcrisis. Hoelang voor er een stortplaats overstromt en misschien zelfs uitspoelt? Hopelijk weten we dan minstens wat er daar aanwezig was, maar veel beter is anticiperen. We kunnen beschermende maatregelen treffen om stortplaatsen in risicogebieden te beschermen. Of zelfs de stortplaats als oplossing gebruiken door ze in te richten als overstromingsgebied. Daarom worden er nu stappen gezet om stortplaatsen op te nemen in de bekenbeheerplannen.”

OVAM GEOLOKETTEN

Scan de QR-code om de kaart te bekijken:

“Het is belangrijk dat we op die manier leren omgaan met ons verleden. Het kan niet de bedoeling zijn om rond alle voormalige stortplaatsen een draad te zetten en er niks mee te doen. Veel stortplaatsen bevatten materiaal dat behoorlijk inert is en dus niet zo gevaarlijk is. Zowel bij ons als in Nederland zien we dat ongeveer 90 procent van de onderzochte locaties geen verder onderzoek of maatregelen vereist. Als we de nodige voorzorgen nemen, zoals verzekeren dat al het materiaal goed ingekapseld zit, kunnen we er zonneparken, bossen en zelfs woonwijken creëren. Onze taak met de OVAM is dat soort keuzes maximaal te ondersteunen door de nodige informatie te delen.”

“Ongeveer 90 procent van de onderzochte stortplaatsen vereist geen verder onderzoek of maatregelen”

Eddy Wille, OVAM

INSPIRE: EUROPA INSPIREERT RUIMTELIJK MILIEUBELEID

Met de INSPIRE-richtlijn draagt de Europese Unie haar lidstaten op om ruimtelijke gegevens die van belang zijn voor milieubeleid digitaal ter beschikking te stellen aan elkaar en aan het publiek. Onder meer in een gemeenschappelijke databank.

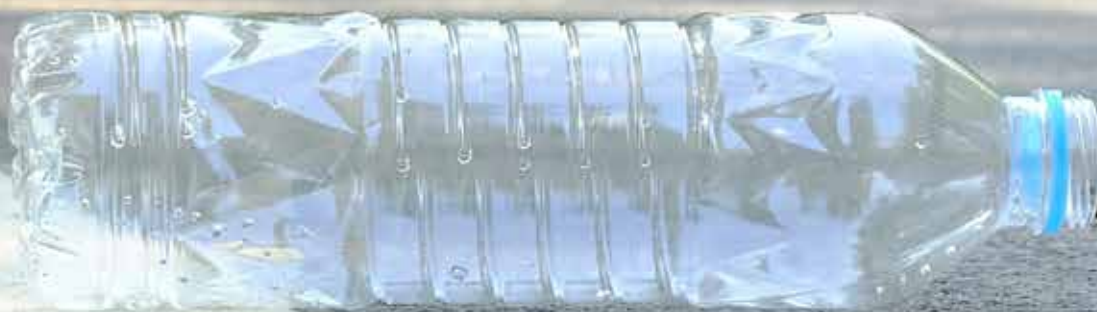
Het centrale doel van de INSPIRE-richtlijn is de toegang tot milieu-informatie te vergemakkelijken, in het bijzonder voor de ontwikkeling van het milieubeleid van de EU en haar lidstaten. “Data is de munteenheid van de moderne economie”, aldus **Joeri Robbrecht, beleidsanalist bij de Europese Commissie**. “Zeker in het kader van de Green Deal, die van de EU een competitieve, klimaatneutrale economie moet maken tegen 2050, kan goede gegevensuitwisseling

leiden tot een beter beleid tegen lagere kosten. Dat maakt van INSPIRE een toonaangevend instrument in de Europese datastrategie. En Vlaanderen is een van de koplopers in de implementatie van INSPIRE.”

Onder de INSPIRE-richtlijnen moeten Europese lidstaten een aantal stappen ondernemen om die gegevensuitwisseling te faciliteren. Ze worden verwacht ruimtelijke gegevens te identificeren die relevant zijn voor milieubeleid – zoals de locaties

van stortplaatsen – en procedurele belemmeringen voor het delen van data weg te werken. Daarnaast moeten ze de informatie makkelijk toegankelijk maken aan de hand van onlinediensten en integreren in de gemeenschappelijke INSPIRE-databank. Die integratie vereist een hoge mate van standaardisering, zodat de gegevens van verschillende lidstaten makkelijk terug te vinden en te vergelijken zijn.

ZWERFVUIL: EEN BLIK OP STATIEGELD

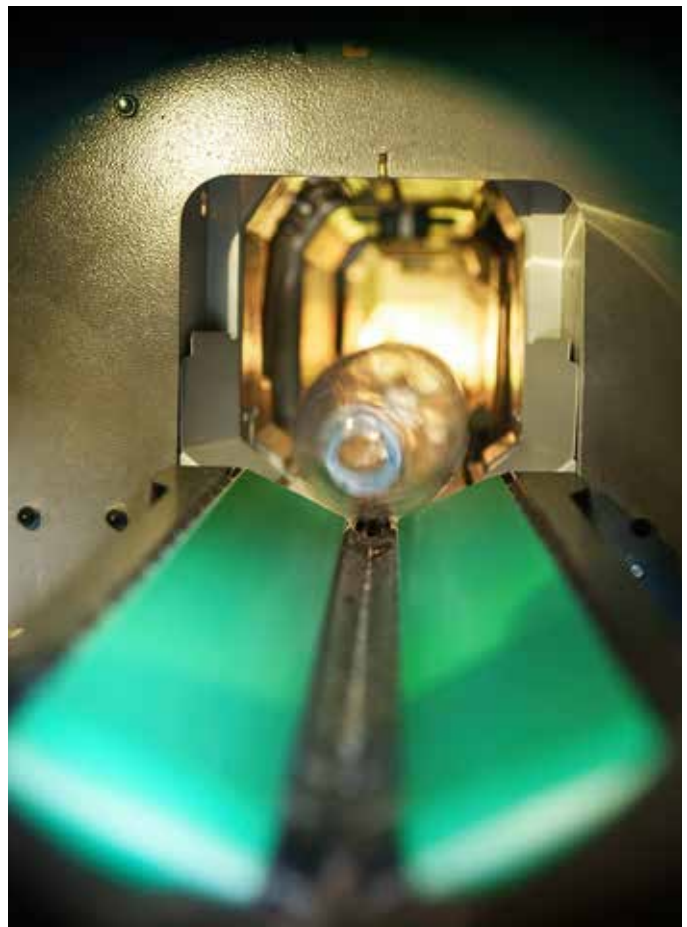

Vlaanderen blijft kampen met een overdaad aan zwerfvuil. Vlaams minister van Omgeving Zuhail Demir trok de evaluatie van het Verpakkingsplan 2.0 daarom een jaar naar voor en zet de deur open voor de invoering van statiegeld op alle drankverpakkingen.

De Vlaamse Regering ondertekende in 2018 de conceptnota 'Verpakkingen & zwerfvuil 2.0', beter bekend als het Verpakkingsplan 2.0. Het plan bevat beleidsmaatregelen en doelstellingen om de inzameling en recyclage van verpakkingen te versterken en de hoeveelheid eenmalige verpakkingen en zwerfvuil te verlagen. Het regeerakkoord was kristalhelder: als Vlaanderen de doelstellingen niet haalt, moet de verpakkingsector een oplossing uitwerken in de vorm van statiegeld of een ander beloningssysteem. Hoewel het plan loopt tot 2023, vervroegde minister van Omgeving Zuhail Demir de evaluatie naar dit jaar omdat de zwerfvuilmcijfers niet in de juiste richting evolueren.

De doelstellingen

Het Verpakkingsplan 2.0 bevat onder meer doelstellingen over de inzameling en recyclage van gebruikte verpakkingen en over het percentage gerecycleerd materiaal in nieuwe verpakkingen. Belangrijke focuspunten zijn zwerfvuil en de netheidsindex. De hoeveelheid zwerfvuil moet tegen 2023 met 20 procent afnemen ten opzichte van 2015. Concreet betekent dit dat het totale gewicht aan zwerfvuil in 2022 onder de 16 340 ton moet blijven. In 2021 zagen we een daling van 11 procent ten opzichte van 2015, maar in 2019 was er dan weer een forse toename. Bekijken we de volledige tijdreeks waarover we beschikken, dan is er voorlopig dus nog geen sprake van een sterke, structureel dalende trend. ▶

► De netheidsindex plakt een cijfer op de hoeveelheid storende elementen, zoals graffiti of zwerfvuil, op zo'n vijfhonderd plaatsen doorheen Vlaanderen. Die zijn onderverdeeld in type-omgevingen zoals een woonwijk of snelwegparking. Om de doelstelling te halen, moet het resultaat van de drie slechtst scorende doelplaatsen – autostradeparkings, stopplaatsen voor openbaar vervoer en afvalverzamel punten – tegen 2023 minstens 10 procent beter zijn dan in 2014. Tegelijkertijd mag de score van alle andere omgevingen niet verslechteren. Dat laatste doel haalden we in 2021, maar voor de drie slechtste doelplaatsen zit er weinig beweging in de cijfers. Het lijkt dus onwaarschijnlijk dat we die doelstelling in 2022 nog zullen halen.

Al bij de ondertekening van het Verpakingsplan 2.0 in 2018 was de afspraak dat als we de doelstellingen niet zouden halen, aan de verpakkingsector gevraagd zou worden een veralgemeend statiegeld- of beloningssysteem uit te werken.

Statiegeld of ander beloningssysteem

Statiegeld kennen we al van bij herbruikbare glazen flessen. Dat principe kunnen we uitbreiden naar alle drankverpakkingen. Zo'n uitgebreid systeem bestaat al in andere landen en heeft daar wel degelijk een positief effect op de hoeveelheid zwerfvuil. Een belangrijk voordeel is dat het systeem zichzelf deels financiert door de bijdrage bij de aankoop. Daar staat tegenover dat de consument al die verpakkingen apart moet houden en zelf terug

naar de winkel of een inzamelpunt moet brengen. Er zijn ook alternatieve mogelijkheden, zoals een digitaal systeem.

In de nabije toekomst wordt onderzocht welk systeem het meest efficiënt en effectief zou zijn. Wat het resultaat ook is, de doelstellingen blijven bij elk systeem hetzelfde: minstens 90 procent van de drankverpakkingen inzamelen die onder het statiegeld- of beloningssysteem vallen en de specifieke zwerfvuil doelstelling behalen. De focus ligt daarbij op alle drankverpakkingen: blik, kunststof en glazen flessen tot 0,7 liter.

Gedeelde bevoegdheden

Als er een veralgemeend statiegeld- of beloningssysteem komt, moet dat voor de volledige Belgische markt gebeuren. Vlaams minister van Omgeving Zuhal Demir zal dus in eerste instantie onderhandelen met het Waalse en Brusselse Gewest over de precieze aanpak. Dan gaat het voorstel naar de federale regering, die bevoegd is voor productnormering, om de nodige merktekens op de verpakkingen te verplichten.

Een belangrijk voordeel van statiegeld is dat het systeem zichzelf deels financiert

VERPAKKINGSPLAN 2.0: HOEVER STAAN WE?

De voortgang van een aantal doelstellingen uit het plan:

	Doelstelling	Deadline	Status
	Petflessen bestaan voor 25 % uit gerecycleerd pet.	2022	✓ Doelstelling gehaald
	De score van de netheidsindex voor de drie slechtste doelplaatsen (autostradeparkings, stopplaatsen openbaar vervoer en afvalverzamel punten) moet stijgen met minimaal 10 % ten opzichte van 2014.	2022	✗ Daling in 2021
	De totale hoeveelheid zwerfvuil op de grond daalt met 20 gewichtsprocent t.o.v. 2015 en mag dus nog maximaal 16 340 ton bedragen in 2022.	2022	✗ In 2021 daling met 11 gewichtsprocent ✗ Geen structureel dalende trend
	90 % van de drankverpakkingen wordt ingezameld en gerecycleerd.	2022	✓ Globale doelstelling gehaald ✗ Doel niet voor alle deelstromen gehaald (pet, blik, drankkartons)
	55 % van plastic verpakkingen van bedrijfsmatige oorsprong wordt gerecycleerd.	2023	✓ Doelstelling gehaald (2020: 59 %)
	65 % van plastic verpakkingen van huishoudelijke oorsprong wordt gerecycleerd.	2023	- 2020: 51 % (volgens de klassieke berekeningsmethode) – 46 % (volgens de nieuwe berekeningsmethode) - Stijging verwacht de komende jaren dankzij uitbreiding pmd
	Maximaal 40 lichte plastic draagtassen per persoon per jaar.	2025	✓ Doelstelling gehaald
	Verpakkingen zijn 100 % herbruikbaar, recycleerbaar, composteerbaar of biodegradeerbaar.	2025	- Ongeveer 2 % (gewicht) voldoet niet. De trend is gunstig.

LEGENDE

- ✓ Groen: sterke aanwijzing dat de doelstelling gehaald zal worden
- Oranje: onduidelijk of de doelstelling gehaald zal worden
- ✗ Rood: sterke aanwijzing dat de doelstelling niet gehaald zal worden

PLUIM VAN EUROPA VOOR BELGISCHE AANPAK CIRCULAIRE ECONOMIE

In de Environmental Implementation Review van de Europese Commissie staat België op een knappe tweede plaats als het over circulaire economie gaat. Het resultaat is een aanmoediging om verder in te zetten op circulariteit in Vlaanderen. Hergebruik nauwgezet monitoren is daar een belangrijk onderdeel van.

Om de twee jaar stelt de Europese Commissie een Environmental Implementation Review (EIR) op. Dat is een breed opgevat rapport dat de inspanningen van alle lidstaten beoordeelt voor milieugerelateerde onderwerpen als biodiversiteit, klimaatadaptatie, afval en circulariteit.

In het EIR van dit jaar scoort België bijzonder goed als het gaat over circulaire economie. We staan op de tweede plaats, achter Nederland en voor Frankrijk. Die score is gebaseerd op het percentage circulair materiaalgebruik in 2020. Voor Vlaanderen in het bijzonder vermeldt de Commissie ook een aantal beleidsinitiatieven en projecten die bijdragen aan de sterke positie, zoals de Visie 2050-strategie die de circulaire economie benoemt als een van de zeven transitie die we tegen 2050 nastreven. Onder meer het uitvoeringsplan voor huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval, de actieplannen rond voedselverlies, kunststoffen en de bouwsector en het LIFE-project Cmartlife worden eervol vermeld.

Circulaire economie avant la lettre

“We krijgen een pluim van Europa voor ons beleid rond circulariteit”, zegt **Pieter Vervinckt, internationaal beleidsadviseur**

bij de OVAM. “Het is een validatie van onze aanpak. Nog voor circulaire economie zo hoog op de Europese agenda kwam te staan, namen we leidende principes als preventie en hergebruik al op in ons Materialendecreet. Dat was eigenlijk circulaire economie avant la lettre. We zien daarnaast hoe de thema’s waar we al langer specifieke beleidsplannen rond opmaken, zoals bouw, kunststoffen en voedselverlies, nu ook Europees prioriteit krijgen.”

“Het publiek-private partnerschap Vlaanderen Circulair speelt zeker ook een rol in onze sterke score. Een circulaire economie is bijna per definitie een samenwerkingseconomie. De cirkel staat niet alleen symbool voor het sluiten van kringlopen, maar ook voor gemeenschappelijke actie. Vanuit dat idee verenigt Vlaanderen Circulair de maatschappelijke vijfhoek: de kenniswereld, de financiële sector, het bedrijfsleven, overheden en het maatschappelijk middenveld.”

“Maar laten we niet vervallen in hybride. De binnenste cirkels van de circulaire economie, waaronder inzetten op hergebruik, verdienen nog meer aandacht vanuit het beleid. Dat komt ook tot uiting in het uitwerken van een heldere indicator. Want meten is weten.”

“Een circulaire economie is bijna per definitie een samenwerkingseconomie. Vanuit dat idee verenigt Vlaanderen Circulair de maatschappelijke vijfhoek”

Pieter Vervinckt, OVAM

Indicator voor hergebruik

Hergebruik is een belangrijke circulaire strategie. Daarmee verlengen we de levensduur van producten en zijn er minder grondstoffen en water nodig voor nieuwe productie. In juni 2023 moet België voor het eerst aan Europa rapporteren over hergebruik.

- ▶ Het gaat dan om de hoeveelheid goederen die we tweedehands kopen of krijgen via verschillende kanalen als de kringloopcentra of online platforms.

“Dat is niet zo’n eenvoudige opgave”, vertelt **An Van Pelt, medewerker onderzoek en monitoring bij de OVAM**. “We hebben wel cijfers over hergebruik via de kringloopcentra, maar er zijn nog veel andere, vaak informele kanalen, zoals tweedehandszites of verkoop onder vrienden of familie. Een uitvoeringsbesluit van de Europese Commissie bepaalt hoe we moeten rapporteren over hergebruik en lijst verschillende methodes op voor de kwantitatieve monitoring van hergebruik. We zien dat de Europese lidstaten verschillende methodes uitwerken op basis van de beschikbare gegevens. Via webinars, georganiseerd door het Europees Milieugentschap, leren we van elkaar. Wij hebben in Vlaanderen het voordeel dat het Steunpunt Circulaire Economie in 2020 al een methodologie voor het meten van hergebruik heeft uitgewerkt en dat we die kunnen overnemen.”

“De methodologie combineert de jaarlijkse cijfers van de kringloopcentra met de resultaten van een bevraging bij een representatieve steekproef van Vlamingen. Voor verschillende productcategorieën, zoals meubels of textiel, vragen we hen of ze de voorbije twaalf maanden tweedehandsproducten hebben gekocht of gekregen en via welke kanalen. Zo krijgen we zicht op het aandeel dat elk kanaal heeft in het totale hergebruik. Het aandeel van

de kringloopcentra gebruiken we om de absolute cijfers die we van hen krijgen te extrapoleren en zo het totale gewicht aan hergebruik per inwoner in te schatten. De bevraging herhalen we elke drie jaar, om de verdeling over verschillende kanalen actueel te houden.”

Groot aandeel bouwmaterialen

Het eerste rapport dat België zal indienen, slaat op het hergebruik in 2021. Voor dat jaar schat de indicator de totale hoeveelheid hergebruik in Vlaanderen op 34,32 kilogram per inwoner. “Dat ligt dicht bij de cijfers voor 2019 en 2018: respectievelijk 34 en 33,78 kilogram”, zegt Van Pelt. “In 2020 zagen we een terugval door de coronamaatregelen, die zowel de inzameling als de verkoop van tweedehandsproducten belemmerden. Het jaar 2020 beschouwen we dus als een uitzonderlijk jaar.”

“Uit de bevraging blijkt verder dat ruim de helft van de respondenten het afgelopen jaar huisraad tweedehands kocht. Voor textiel was dat 42 procent. We waren vooral verrast over het vrij grote aandeel van bouwmaterialen en -producten; 30,3 procent van de respondenten had die tweedehands gekocht en nog eens 27,8 procent had er tweedehands gekregen.”

“De bevraging polst ook naar de redenen waarom mensen niet voor tweedehands kiezen. De voornaamste reden is dat ze het vaak wat riskant vinden. Ze weten niet wat de vorige eigenaar ermee

deed en of er misschien iets stuk is dat ze niet meteen merken. Bovendien hebben kopers meestal geen garantie. Hygiëne is ook een belangrijke factor, zeker voor producten als textiel. Mensen geven ook aan dat ze het ophalen van goederen bij mensen thuis als een obstakel ervaren. En ze zijn wel eens bang om online bedrogen te worden.”

“In de toekomst zullen we de methodologie voor het meten van de totale hoeveelheid hergebruik verder verfijnen. Zo zullen we in 2023 rapporteren over hergebruik binnen preciezere categorieën zoals meubels en kledij. En we werken aan manieren om later te kunnen rapporteren over verschillende subcategorieën.”

“In 2023 moet België voor het eerst aan Europa rapporteren over hergebruik; geen eenvoudige opgave”

An Van Pelt, OVAM

CIRCULAIR MATERIALENVERHAAL: DE KLIMAATIMPACT VAN EEN T-SHIRT

De circulaire economie is een complex concept waar veel onderzoek rond gebeurt. De OVAM vertaalt de meest recente inzichten naar vlot leesbare, circulaire materialenverhalen.

De transitie naar een circulaire economie heeft een invloed op heel wat andere thema's. Als we minder primaire grondstoffen moeten ontginnen, komt dat het klimaat en de biodiversiteit ten goede. Meer hergebruik betekent minder grondstoffen- en waterverbruik door productie te vermijden. Maar het blijft een complex verhaal. Een duurzaam product kan bijvoorbeeld bij de productie een grotere impact hebben qua CO₂-uitstoot, maar wel veel langer meegaan. Met de reeks 'circulaire materialenverhalen' wil de OVAM op een laagdrempelige manier onderzoek en hulpmiddelen rond de circulaire economie met het publiek delen.

FAST FASHION VS. LOKAAL EN DUURZAAM

In de meest recente editie vergelijken we de klimaatimpact van een 'fast fashion' T-shirt, geproduceerd in China, met een duurzaam T-shirt, deels geproduceerd in België of Vlaanderen. Zo'n duurzaam T-shirt verbruikt meer katoen, maar gaat wel vijf keer langer mee. We nemen de volledige levenscyclus mee in de berekening: productie,

gebruik en einde-levensfase. En we bekijken zowel de uitstoot van broeikasgassen in België of Vlaanderen – de 'territoriale emissies' – als de uitstoot in het buitenland.

De conclusie? Een duurzaam geproduceerd T-shirt veroorzaakt weliswaar meer territoriale emissies, maar de totale klimaatvoetafdruk is veel kleiner dan die van een 'fast fashion' T-shirt. Het is dus essentieel om de huidige boekhouding van broeikasgassen op basis van territoriale emissies uit te breiden naar een benadering op basis van de globale klimaatvoetafdruk.

OOK GEDRAG SPEELT ROL

Het materialenverhaal gaat ook in op de invloed van gedrag op de klimaatvoetafdruk. Wast de consument het T-shirt vaak? Gaat hij of zij winkelen met de auto of met de fiets? Verlengt hij of zij de levensduur van het T-shirt door het bijvoorbeeld te verkopen op de tweedehandsmarkt? We leggen de impact van zulke factoren uit aan de hand van een toegankelijke tekst met eenvoudige grafieken.

Lees het verhaal van het T-shirt, maar ook dat van personenwagens, de deeleconomie, batterijen en meer op onze website:

15 MILJOEN EURO STEUN VOOR 8 RECYCLAGEPROJECTEN

De OVAM lanceerde een tweede oproep voor innovatieve recyclageprojecten. Deze acht projecten krijgen nu een duwtje in de rug.

Om Vlaanderen als vooruitstrevende recyclagehub op de kaart te zetten, maakt het relanceplan 'Vlaamse Veerkracht' in totaal 30 miljoen euro vrij, afkomstig van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht van de Europese Unie. De OVAM lanceerde twee oproepen voor innovatieve recyclageprojecten om die middelen onder te verdelen.

Na de eerste call selecteerden we zes voorstellen. Nu krijgen nog eens acht projecten steun. Ze ontvangen maximaal 35 procent van de meerkost die de innovatieve technologie heeft ten opzichte van conventionele recyclagetechnologie.

Soprema

Circulair bitumen

Soprema maakt bouwmaterialen op basis van bitumen, dat vaak wordt gebruikt voor zijn waterafstotende eigenschappen. Daarvoor bestaat vandaag geen volwaardige afvalverwerkingsmethode, dus komen de materialen bij afbraak gewoonlijk bij het bouwafval terecht. Soprema zal een industriële installatie, de eerste van zijn soort, bouwen voor de recyclage van 6000 ton bitumineuze materialen per jaar. Het volledig opgezuiverde recyclaat zal dezelfde kwaliteiten hebben als nieuw ontgonnen bitumen.

Gluecom

Biologische lijm uit farmaceutisch gelatineafval

Biologische lijm is sterk, breed inzetbaar en biologisch afbreekbaar, maar de cruciale grondstof –gelatine – is beperkt voorhanden. Als eerste ter wereld ontwikkelde Gluecom een proces om gelatine op kleine schaal te recycleren tot dierlijke lijm – zonder kwaliteitsverlies. Nu zal het dit proces opschalen naar industriële volumes en de volledige productie overschakelen op recyclaten. Tegelijk zet Gluecom een nieuwe logistieke keten op om gelatineafval van de farmaceutische sector te verzamelen. Dat mag niet gebruikt worden in de voedings- of farmaketen en kon tot nu toe dus alleen verbrand of gestort worden. Gluecom hoopt 100 procent van het Vlaamse farmaceutische gelatineafval te verwerken tot 8000 ton lijm per jaar.

ReVALIM

Selectieve inzameling en recyclage van luiers

Afvalverwerkers Bionerga en Renewi hebben plannen om samen met NEWCO een joint venture op te richten. Het doel: de selectieve inzameling en recyclage van luiers en ander incontinentiemateriaal opstarten en verder ontwikkelen. De partners zullen een verwerkingsinstallatie bouwen waar ze in eerste instantie biogas produceren en de ingezamelde kunststoffen recycleren door middel van thermische drukhydrolyse: aan de hand van stoom onder hoge druk en hoge temperaturen worden de bestanddelen gescheiden en medicijnresten en bacteriën geëlimineerd. Het ReVALIM-project zal elk jaar 22 000 ton luiers selectief inzamelen.

Bionerga en Renewi gaan een verwerkingsinstallatie bouwen voor de recyclage van incontinentiemateriaal.

RAFF Plastics

Hoogwaardige recyclage van bigbags

Recyclagebedrijf RAFF Plastics zal een proces uitwerken en implementeren om materiaal van lichtgewicht polypropyleen (PP) te recycleren tot granulaat voor de Vlaamse vezelindustrie. De focus ligt op de *flexible intermediate bulk containers* of bigbags die nu vooral uitgevoerd worden buiten Europa. Het project gaat van start met een voorstudie om de technologie in te passen in het productieproces van RAFF Plastics. Daarna worden de exportstromen in kaart gebracht in functie van de instroom. Tot slot wordt het productieproces aangepast en getest. Het streefdoel is om per jaar ongeveer 10 000 ton lichte PP te recycleren.

RAFF Plastics wil op jaarbasis 10 000 ton lichte PP uit bigbags recycleren.

In een nieuwe installatie van Bioterra worden steenfracties gezuiverd tot granulaten voor de bouwsector.

Bioterra

Van verontreinigde grond naar bouw materiaal

Bioterra verwerkt al dan niet vervuilde grond, bagger- en ruimingsspecie en andere minerale afvalstoffen. Sinds 2016 gebruikt het bedrijf daarvoor een innovatieve natte scheidingsinstallatie die het zelf ontworpen heeft. De installatie produceert per jaar 120 000 ton fijn zand en 30 000 ton steenachtige materialen waar geen of alleen laagwaardige toepassingen voor bestonden. Daarom ontwikkelde Bioterra een unieke menginstallatie die specifieke zandmengsels produceert voor de betonsector. De steenfracties zal Bioterra in een aparte installatie verder zuiveren tot granulaten voor de bouwsector. In totaal krijgt minstens 250 000 ton afval een hoogwaardige toepassing, met de mogelijkheid om dat volume op korte termijn te verdubbelen.

Triple Helix

Chemische recyclage van polyurethaan

De recyclage van polyurethaan (PU) is een zeer complex proces vanwege de thermohardende eigenschappen (het materiaal wordt niet zacht bij verhitting). Met het SurePURE-project heeft Triple Helix nieuwe recyclagetechnieken ontwikkeld om vaste en flexibele PU's via chemische processen nagenoeg volledig te herleiden tot de basiscomponenten. Triple Helix zal die processen toepassen in een nieuwe depolymerisatie- en upcyclingfabriek in het Antwerpse havengebied. Die zal op jaarbasis tot 30 000 ton PU-afval kunnen verwerken. De recyclaten zullen als grondstof dienen voor lokale producenten van nieuw PU-materiaal. Het proces zelf zal Triple Helix in een franchisemodel aan andere verwerkers aanbieden.

Unilin

Pir-afval upcyclen tot decoratieve panelen

Het PIRIPAR-project omvat een heel ecosysteem om pir-afval (polyisocyanuraat ofwel hard kunststofschuim dat voornamelijk wordt gebruikt voor warmte-isolatie) in te zamelen en te recyclen tot een nieuw product: decoratieve panelen die Unilin zelf zal vermarkten. Omdat Unilin een beter tarief kan bieden dan de verbrandingsoven, wordt verwacht dat vervuilers het pir-afval van werven en sloopwerken zelf selectief zullen aanbieden. Dankzij een innovatieve, mechanische recyclagetechniek zet Unilin het afval om in een hoogwaardig bouwpaneel – er wordt alleen maar water en MDI toegevoegd. De nieuwe bouwpanelen kunnen gerecycleerd en hergebruikt worden voor dezelfde toepassing.

JBF Global Europe

Hoger recyclagegehalte pet door betere zuivering

JBF Global Europe (JBFGE) is een van de tien grootste producenten van pet (kunststof waar onder meer frisdrankflessen van gemaakt zijn) ter wereld. Het bedrijf gebruikt nu al 25 procent gerecycleerd pet dankzij een chemisch *flakes-to-resin*-recyclageproces, zonder kwaliteitsverlies. Het gebruik van gerecycleerd pet is vooral beperkt omdat slechts een klein aandeel van het petafval bruikbaar is. Daarom investeert JBFGE op zijn site in Laakdal in een nieuw recyclagesysteem waarmee veel meer onzuiverheden verwijderd kunnen worden. Zo wil JBFGE een grotere productiecapaciteit en hoger recyclageaandeel bereiken voor verschillende types producten, en bovendien een CO₂-reductie van 3122 ton per jaar.

Door onzuiverheden is slechts een klein aandeel van petafval recycleerbaar. Daar brengt JBF Global Europa verandering in.

CIRCULAIRE BANDEN EN ANESTHESIE-IN-ÉÉN WINNEN ECODESIGN AWARD VOOR STUDENTEN

Op 6 oktober 2022 reikten de OVAM en Vlaanderen Circulair in samenwerking met Design Museum Gent de Ecodesign Award voor studenten uit. In de categorie 'Problem Solving' ging de eer naar de recyclage en het 3D-printen van banden. Een herbruikbaar en milieuvriendelijk alternatief om medicatie toe te dienen, behaalde de eerste prijs in de categorie 'Everyday Life'. De winnaars gingen naar huis met een Fairphone vol interessante contacten.

Eco Tire Solutions

Wannes Van Laerhoven ontwikkelde een methode om banden te recyclen tot materiaal dat geschikt is om luchtledige banden te maken met een 3D-printer. De nieuwe banden hebben geen onderhoud nodig, kunnen niet leeglopen en hebben een betere dempende werking. Dat maakt ze ideaal voor rolstoelen.

REDOSE

Loore Nelen ontwierp een toestel om medicatie toe te dienen, specifiek gericht op anesthesisten. REDOSE vervangt de naald, spuit en flacon die anesthesisten vandaag gebruiken door één voorwerp. Dat resulteert in minstens 50 procent minder afval bij het inleiden van een narcose, zonder de patiëntenzorg in gevaar te brengen.